

Cena 3.- Kčs

RODIČŮM

Rodičům.

PRVNÍ PŘÍKAZ: MĚJTE PROGRAM!

Podle jakého plánu či programu vychováváte své děti?

„Jakže? Což je třeba k výchově nějakého plánu?”

A není? Ukažte mi jednu práci, jež by se mohla dobře vykonati bez plánu. Který stavitel začne stavět, dokud neví, co má budovat, zdali kostel či stodolu? Který profesor vystoupí na katedru, dokud neví, má-li přednášet matematiku či dějiny? Jak může dávat důstojník rozkazy, neví-li, zdali je útok či ústup? Tak i při výchově musíte jasně vědět, co chcete z dětí udělat, a jakými prostředky.

„Ach tak, to ovšem vím: Chci, aby z mých dětí byli pořádní lidé.”

„A já chci, aby mne moje dcera měla ráda. To je všechno, co od ní žádám.”

„A já chci, aby se náš Frantík naučil pracovat. To je nejpotřebnější.”

Stačí to? Jistě nikoli. To jsou sice jednotlivé body výchovného programu, ale žádný dostatečný a důstojný program pro mravní výchovu mladého člověka.

A což když některým rodičům jde jediné o to, aby se jejich dítě stalo boháčem, aby je hmotně zaopatřili, aby si vydobylo skvělou kariéru? — to vše je klam a zrada. Zrada na mladé bytosti, která si zasloužila lepší osud.

Který je tedy správný program?

Zákon Boží. To jest jediný správný a důstojný program výchovy. Uvésti dítě na cestu, která vede do věčné blaženosti. To je program, podle něhož lidstvo vychovával Kristus. A proto je to i vzor programové práce naší.

Boží zákon, jenž vede člověka do věčné blaženosti, je dvojí: přirozený a nadpřirozený.

Přirozený zákon je prvá část programu křesťanské výchovy.

Co je přirozený zákon? Souhrn povinností, jimž nás učí prostý rozum. Matka je jeho první neúnavnou učitelkou: „To se nesmí... to se musí... dělej to tak... řekni to tak... ne, tak ne... musíš... máš... tak se nemluví... tak se nejí... takhle se zdraví...”

Výchovný program, založený na přirozeném zákonu, mívá dvě chyby: Že totiž buď zapomene, bez viny, na některé základní prvky mravního zákona. Anebo že něco z něho zúmyslně vynecháme.

Nevštívíme-li na př. dítěti do srdce, aby bylo uctivé, skromné, ke každému laskavé — budou mu chybět právě ty vlastnosti, v nichž spočívá

důstojnost a lícbeznost člověka. Takové dítě bude hrubé, domýšlivé, dotěrné a sobecké.

Vynechat něco z přirozeného zákona je druhá, větší chyba.

„Ať náš Karel utratí více než jiní; ať si třeba i trochu přihne, jen když si na to pilnou práci vydělá!“ slyšíme mluvit otce.

„Neřeknu nic, když si naše Mařka zakoketuje, jen když je upřímná!“ povídá matka.

Otče, nemáš právo ctnost strízlivosti obětovat za pracovitost. Ani tobě, matko, není dovoleno nepožadovati od své dcery skromnost, aby se tím více vyznačovala upřímností. Nejste zákonodárci, nýbrž učitelé Božího přirozeného zákona a musíte jej zachovati v každém bodu.

Nad přirozený zákon.

Boha milovati z celého srdce nade všechno a bližního jako sebe. Vzor i síla k tomu, jak pro rodiče, tak pro dítě, je ve svatostánku.

To je druhá část programu dobré křesťanské výchovy.

Zachovávati přirozený zákon, abychom žili jako pořádní a stateční lidé, je rozumné. Ale nepoměrně rozumnější jest zachovávati jej proto, abychom se líbili Pánu Bohu. To znamená plniti zákon lásky.

Říkej tedy, matko, svému malíčkému dále: „Udělej to... musíš... hled, abys...“ a podobně. Vstíplíš tím dítěti do duše přirozený zákon. Ale druhým okem hled výše a říkej také:

„Dítě mé, udělej to z lásky k Pánu Bohu!“ Tak je povzneseš do ovzduší nadpřirozeného. Žádej od něho, aby bylo poslušné, poddajné, trpělivé, tiché, mírné, zdržlivé v radosti, aby se dovedlo zapříti, přemoci. Řekni mu, že to od něho žádá Pán Bůh. Že tím udělá radost Pánu Ježíši, jenž sídlí na oltáři.

Matka, která své dítě učí přináseti oběti pro Pána Boha, otvírá mu bránu ke štěstí.

Vím, že se matčino srdce svírá bolestí, má-li už první krůčky svého děcka obracet na cestu kalvarskou. Ale jaké oběti by nebyl hoden náš Spasitel! A naše matky jsou hrdinské. Vědí, kde jest jejich síla: Ve Svátosti oltářní, jež je pramenem bojující lásky. Tam také vodí svoje malíčky. A přesvědčují se, jak neobyčejně rychlé pokroky v dobrém projevují sedmi, šesti, nebo i pětiletí přijímající.

„Pán Ježíš a já se velice milujeme“, svěruje se mladý Vítek. „Když ho přijmu ve svatém přijímání, vypravuje mi... já ho poslouchám... ochutnávám, jak je dobrý!“ — „Když mne srdce tuze bolí, když mi tluče, jako by chtělo vyskočit, prosím Pána Ježíše: Ježíši, utiš mi srdce. Vždyť jsi v něm!“

Vítek byl dvanáctiletý, když měl podstoupit svůj poslední boj: bolestnou chorobu a smrt. Ale tehdy už byl statečným bojovníkem pro Boha. Jeho heslem bylo: „Nejkrásnější slovo, které můžeme říci Pánu Bohu, jest: Ano!“

Nebo malá Anička Guigné. Kdo ji viděl přistupovati ke stolu Páně, byl dojat. Tehdy pro ni neexistovalo nic. Jako by se celá pohrýžila do Pána Boha. Od oltáře ji musili vésti jako slepou. Jinak by nebyla našla své místo v lavici.

Přiznává se matce:

„Když se modlím, Ježíšek mi „vypravuje.“ — „A co ti povídá“, vyzvídá matka. „Říká mi, že mne miluje.“ — „Mami, jak je mi dobře, jak jsem šťastna! Ježíšek mi povídal, že mne má rád víc než já jeho. Pro Pána Ježíše je třeba trpět, protože i on trpěl za nás.“

A nemysleme si, že tato velkomyslnost jest jen výsadou několika vyvolených. Mívají ji často i ti, kteří nevyrostli v náboženském ovzduší.

Zbožná slečna vysvětlovala katechismus dětem na předměstí Paříže. Byly to děti, které o Pánu Bohu neslyšely nic, nebo velmi málo. Slečna měla v ruce kříž a vyprávěla ubožátkám o tom, jak se pro nás Pán Ježíš stal člověkem a jak nás vykoupil. Když skončila, děti se rozešly. Tu k slečně přistoupil jeden z nejmenších. Ukázal na kříž a zeptal se: „A je to skutečně pravda, že tento Pán, co je tu přibitý, zemřel za mě?“ — „Ano, jistě!“ odpověděla slečna, kterou chlapečkova otázka trochu překvapila. — „Když je to pravda, tak i já chci umřít za něho!“

Je to málo jen ráno a večer odríkat modlitbu. Učte děti, aby častěji přes den obětovaly své skutky Pánu Bohu. Ale i to by byla chyba,

přecpávat je kdejakými pobožnostmi. Dost jest, naučíme-li je činit všechno z lásky k Bohu. A nepřestaneme připomínati: „A ten Bůh je v kostele na oltáři.”

Nikdo nemá tak podmaňující sílu jako matka. Šťastné dítě, jehož matka je zbožná a svatá. Běda dítěti, dostalo-li nezbožnou.

Proč nejsou tyto pravdy zlatým písmem napsány před každou vychovatelkou ženské mládeže! Či je možné za jediný den vytvořit v děvčeti mateřské srdce? Anebo za jediný den vykouzlit mateřskou duši?

Cesta děvčete od kolébky až k hodině, v níž se stala matkou, není dost dlouhá na to, aby se dosti zdokonalila ta, která se má stát svému dítěti nedostižným vzorem mravní dokonalosti.

Člověk zůstane po celý život takový, jak ho vychovala v mládí matka.

DRUHÝ PŘÍKAZ:

**ROZKAZUJTE STRÍZLIVĚ, JASNĚ
A S LÁSKOU!**

Ne mnoho rozkazů najednou! Ne tedy takto: „Pepo, pozor, uhní se! — Pepo, dívej se na cestu! — Pepo, pspěš, nemotej se mi pod nohama! — Pepo, jdi po chodníku! — Pepo, teď sejdi s chodníku! — Pepo, pojd na pra-

vou stranu! — Pepo, přejdi nalevo! — Drž ten deštník výš! — Ne tak vysoko! Trochu napravo! Trochu dopředu! — Nešlap do vody! — Nechod' po kamení!" atd., atd., atd.

Rekněte mi, co má tedy vlastně to ubohé dítě dělat? Kdo tak nemírně rozkazuje, sám si podrývá vážnost v očích dítěte. Dítě mívá vrtochy. Často něco jen proto udělá, že jste mu to zakázali. Nebo se chce bavit. Z čisté zábavy bude vymýšlet přestupky. Což vám to neukazuje jeho pořouchlý úsměv?

Rozkazujte jasně!

Nejprve tedy musíte sami vědět, co chcete. Nevyjadřujte se tedy neurčitě: „Lojzíku, nejsi dost slušný. — Děti mají být k velkým pozorné. — Na jazyk je třeba dát pozor. — Chovat se bezvadně."

Nezdá se vám, že z takového poučení dítě nic nemůže mít? Raději tedy takto: „Lojzíku, dobře vychovaný chlapec nepředbíhá starších. — Na stoličce sedí slušně, neválí se. — Viš, co o tobě říkají? Že hovoříš víc, než se tě ptají. Že na otázky neodpovídáš. Dnes jsi byl nepůsobný."

Rozkazy vaše ať jsou laskavé!

Vychovávati znamená ustavičně žádati oběti. To se daří tomu, kdo umí rozkazovati srdečně a s láskou. To má dvě příčiny:

1. Dítě cítí, že je naší povinností, milovati je.

2. Rovněž cítí, že mu patří úcta.

Prvá příčina. — Dítě nepochybuje, že máte nad ním moc. Ale cítí i to, že k té moci vám dává právo jen láska, bez níž by ho nebylo. Nemilujete-li, dítě se urazí, a právem.

Druhá příčina. Mnozí se obejdou bez lásky, ale cti se nikdo nezříká. Nenávist nás méně bolí než opovržení. I při pronásledování vycítíme, zdali si nás nepřítel váží. Často nás nenávidí jen proto, že oceňuje naše schopnosti, naše smýšlení. Proto se dopustíte velké chyby, jestliže raníte někoho v tomto bodě, v němž je citlivý každý — i dítě!

Jsou rodiče, kteří se nerozpakují zesměšnit své dítě, když se dopustilo chyby, a při tom by ještě chtěli, abychom se obdivovali jejich vychovatelskému umění. —

Malý přestupník se zastyděl. Zalezl do lóuta a tam pláče. Otec jde za ním, vytáhne ho a zavede mezi ostatní.

Kdo chce mítí mstivé a zlé děti, ať to jen dělá, jako tento otec. Svého cíle jistě dosáhne. —

Jiní rodiče takto vzdychají před dítětem: „Ach, jaké ty jsi trdlo! Můj Bože, jak sprosté je tohle dítě. Jak nevychované a nemotorné!”

Dejme tomu, že to je pravda. — Ale tehdy je raníme tím více. Dítě, jehož citlivost jste takto poranili, chystá se k obraně, podle své povahy. Je-li prchlivé, odpovídá zuřivě a nic ho nezadrží.

Povaha melancholická zatrpkne v odporu a vymýšlí pomstu.

Je jisto, že při výchově jsou hodiny, kdy je třeba přísnosti. Ale u dítěte jedna hodina nikdy nesmí zmizet, a to je hodina radosti.

Slyšte, co se stalo s Mírkem. Nechte si to povědět od jeho mamičky: „Byla jsem u přítelkyně. Ač jsme spolu živě debatovaly, nepřestávala jsem sledovati svého synka, tříletého Mírečka. Chlapeček je velmi milý. Právě se mu podařilo z kostek vystavět věž. Divíme se mu.

Mírek křičí, skáče, hází sebou radostí — jako všichni mladí páni jeho věku. Náhle přiskočí k mámě, chytí ji za ruku a — kousne ji do prstu! To bývá u něho projev největší radosti!

Matka se rozhněvá.

„Už zase? . . . Mírku, máma si s tebou nebude hrát!”

Mírek nechce chápat mámina slova a jde si hrát . . .

„Mírku, konec! Postav se do kouta!”

Ach, to je přísný trest! Míreček umlkne a zkoumavě hledí na matku.

„Mírku, byl jsi zlý. Jdi do kouta!”

Teď už není pomoci. Mírek svěsí nosík, ruce si vzadu založí a uvažuje, který kout si má vybrat. Potom cupká pomalu na místo, které si vyvolil. Tvářičku má zamračenou.

Pozorujeme ho.

Chlapeček stojí v koutě několik vteřin. Obrátí se. Zhluboka si vzdychne. Ale odpověď nedostává.

Nosík se zase obrací ke zdi. — Opět několik vteřin. „Mami maminko . . .” — Maminka neslyší.

„Míreček už nebude kousat Míreček už bude hodný.”

„Mírečku, opravdu?”

„Ano, mami. Míreček už bude hodný!”

„Tak pojd' odprosit!”

Míreček cupitá k mámě, ale tvář má ještě smutnou.

„Maminko, prosím vás, odpusťte mi,” slabikuje pokorně. Chytí matku za ruku, kterou před chvílí kousl, a políbí ji.

„Už je dobře, Mírečku. Teď si můžeš jít hrát!”

Ale přítelkyně zvážněla. Uvažuje, jak těžká je úloha vychovatelky . . . A Mírek neodchází. Je vidět, že ještě není spokojen. Jeho oči neklidně zkoumají mamčinu tvář.

Najednou prosebně vykřikne: „Zasmějte se, maminko! Zasmějte se, Mírek bude hodný!”

Tu se matka usměje — a zlíbá synáčka na znamení, že je všechno zapomenuto a napraveno. — Mírek zase překypuje radostí. Křičí, skáče! Jeho srdce znovu se raduje, že je život krásný.

Ptám se vás, čtenáři, zdali nejsme my všichni jako ten Míreček?

TŘETÍ PŘÍKAZ:

NEPROSTE! NEVYJEDNÁVEJTE! NEKAPITULUJTE!

Láska plodí dobro — slabost přináší zkázu.

N e p r o s t e !

Někteří rodiče prosí svoje dítě, aby je poslouchalo. — Jaký nesmysl! Jsou rodiče, že nemají ani špetku síly: „Chceš? . . . Chceš? . . . Budeš polévku? . . . Chceš maso? . . . Chceš tyto šaty? . . . Oblečeš si kabát? . . . Chceš tam jít? . . . Anebo tam? Sám? Se mnou? . .

A což když naopak rozkazuje dítě rodičům! „Chci, abys šla se mnou na procházku! — Chci, abys mi koupila toto. — Chci jíst!”

Hle, výchova XX. století. Jaká teprv bude v XXI.?

Prosit máme jen toho, kdo je vyšší než my. Prosba znamená, že nemáme právo na věc, již si přejeme. Toho, kdo je nám rovný, žádáme.

N e v y j e d n á v e j t e !

„Půjdeš mi pro ocet do obchodu? Dám ti jablko.”

„Začneš se už učit? Dostaneš kus cukru.”

„Když přestaneš plakat, dostaneš koláč.”

„Vypij ten lék. Půjdu s tebou do kina.”

„Kdykoliv mne poslechneš, dostaneš dvacetihalér.”

To je obchod. — Dítě je prodavačem, matka kupcem a zbožím je ctnost. Není to hanebné, spekulovat s povinností? Co škodí výchově více než vzbudit zdání u dítěte, že má ctnost konat jen tehdy, když z ní plyne užitek!

Odměňujte ctnost, ano! — Ale nekupujte ji! Jak to dělat? — Hle, tu je pravidlo:

Zachovejte si svobodu odměňovati tak, jak se vám líbí, kdy vy chcete a kolik chcete. Sami určujte způsob, čas a míru odměny.

Způsob? — Nevažte se na určitý druh odměny, tím méně smíte dovolit, aby ji vždy volilo dítě.

Čas? — Odměňujte, kdy vy chcete, ne za každým dobrým skutkem.

Míra? — Dítě nesmí rozhodovat o velikosti odměny. Co je darmo dané, to závisí na libovůli dárcově.

N e k a p i t u l u j t e !

„Mamá, chtěl bych jít na kluziště.” — Ne, miláčku, jsi nachlazen.

„Ale vždyť je pěkně!” — Jsi nachlazený.

„Vezmu si kabát.” — Ne, jsi nachlazený, jsi nachlazený.

„Mamá, jen na chvílečku.” — Ne jsi nachlazený.

Synáček neustává. Mamá odporuje, ale vždy slaběji. Konečně asi po dvacátém útoku se vzdala: „Tak dobře, miláčku, můžeš jít na led, však je pěkně, však si oblečeš kabát, však tam zůstaneš jen chvíličku.”

Nezdá se vám, že to tak „miláček“ bude dělat vždycky?”

Jiná taktika:

„Mamičko zlatá, já tě mám rád. Dovol mi jít mezi kamarády.” — Ne, miláčku, jsi nachlazený.

„Ach, já tě za to budu vždycky poslouchat.” — Jsi nachlazený, miláčku, tuto odměnu ti nemohu dát.

„Příští pondělek máš svátek. Kdybys věděla, jaké překvapení jsem ti připravil! . . .”

„Tak budiž, holoubku. Můžeš jít. Ale nebuď tam dlouho. —”

Lapejte ptáčka, když vám uletěl!

Poloviční kapitulace.

Mnohé matky nejprve odporují dítěti, ale pak mu udělají po vůli, neboť jsou slabé. Právě jsme o nich mluvili.

Jiné matky dělají pravý opak. Nejprve dítěti vyhoví, všechno mu dovolí, ale potom se vzpamatují a všechno odvolají. — To je poloviční kapitulace.

Slávo, vezmi si kabát! — „Mami, vždyť neprší.”

Koukej, jak se mračí. Jen si jej obleč. Tlakoměr klesá, vítr jde od západu.

„Mami, buď jistá, nebude pršet.”

Ve čtvrtek jsi také zmokl, když jsi šel k strýčkovi. Vidíš, i tehdy jsi říkal, že nebude pršet.

„Dobře, ale i v neděli jsi chtěla, abych si vzal kabát, a věru nepamatuji krásnější čas, než byl tehdy.”

Matka je rozhodnuta, nepovolit. Zhurta spustí na chlapce: — Numudruj tolik. Vezmi si kabát a jdi!

Chlapec se beze slova obleče a jde. Nuže, řekněte, nač byl ten předcházející rozhovor o počasí, když potom přijde stejně rozhodný rozkaz? Čím více vyjednáváte se svým dítětem, tím více v něm otupujete ducha poslušnosti. A tím si více podrýváte autoritu.

ČTVRTÝ PŘÍKAZ:

SPOJTE ROZKAZ S POUČENÍM.

Vychovávat neznamená natáhnout stroj a spustit, ani dresurovat zvíře. Člověk je bytost obdařená rozumem a svobodnou vůlí. Činí svobodně to, co mu ukazuje rozum. Proto přesvědčit žáka je první úlohou učitele. Poslušnost má být bezpodmínečná a rozkaz rázný a jasný.

Ale poučovat neznamená vyjednávat!

Vyjednáváte-li při rozkazování, ustupujete dítěti; dovolujete mu, aby svou moudrost postavilo proti vaší moudrosti; dáváte mu právo kontrolovat vaše rozkazy a konečně necháváte mu vůbec na vůli, chce-li vás poslechnout či nechce.

Kdybyste tak činili, zpronevěřili byste se svému poslání. Rodiče jsou představení, děti poddaní. Vaše dítě musí přijmout vaše myšlenky, vaše city, vaši vůli, vaše rozkazy! Máte budit, osvěcovat rozumové schopnosti svého dítěte, zušlechťovat jeho vůli, milovat je a tak je vésti, aby se dostalo k Pánu Bohu.

Jak tedy poučovat bez vyjednávání?

Rozeznávejme dvojí dobu: dobu, kdy dáváte rozkaz, a dobu, která po daném rozkaze následuje.

Když rozkazujete — tu jenom rozkazujte a nic víc. Neospravedlňujte svůj rozkaz. Nevysvětlujte víc, než je třeba, aby dítě pochopilo vaši vůli.

Ale když přišla vhodná příležitost po splnění rozkazu, vysvětlete dítěti, co vás pohnulo, abyste mu dali právě, takový rozkaz.

Na příklad chcete poučiti o potřebě poslušnosti:

„Jeníčku, víš, proč se musí poslouchat ve všem a vždycky? Představ si, jaký nepořádek by nastal ve světě, kdyby nikdo nechtěl poslouchat! Co by bylo, kdyby strojevůdce nechtěl jezdit podle jízdního řádu?“

„Jen malé děti nechtějí poslouchat, když jim rodiče něco rozkáží. Každý se jim směje a pokládá je za hloupé a dětinské. Což pak chceš vždycky zůstat děckem? Chceš, aby se ti každý vysmíval? Jen tehdy si tě budou vážit, budeš-li

poslouchat jako dospělý člověk: ochotně, bez odmlouvání a hned. Tak poslouchal Ježíšek!”

Podobně můžete mluvit o lhaní a jiných nectnostech.

„Maruško, představ si, co by bylo, kdyby každý lhal jako ty. Co by bylo, kdyby ani obchodník, ani řezník, ani pekař, ani lékař, ani přednosta stanice, ani nikdo jiný nechtěl mluvit pravdu. Myslím, že bychom pak nikomu nemohli věřit. Mohli bychom tak žít? A mohl by nás mít Pán Bůh rád?”

„Vlastičko, jak by vypadal svět, kdyby každý byl mlsný tak jako ty! Lidé by celý den seděli v cukrárně. Všecky peníze by utratili za cukrlátka, za zmrzlinu a sladkosti... Všichni by si pokazili žaludek, jako ty nedávno!”

„Anebo co by bylo, kdyby celý svět byl lenivý? Nikdo by nechtěl pracovat. Neměli bychom ani chleba, ani ovoce, ani léky, ani elektrické světlo... Nic bychom neměli, protože všechno se musí získat prací. Ani do nebe se nikdo bez práce nedostane.”

„Jirko, co by bylo, kdyby každý byl takový zuřivec jako ty? Kdyby se každý pral a nadával jako ty! Celý svět by proti sobě válčil. Nikdo by neměl pokoj. Nic by neobstálo. Nastalo by peklo na zemi. A po smrti ještě horší peklo!”

„Tak vidíš, dítě moje, že to, co by bylo zlé u velkých, škodí i tobě. Mysli na to. A polepši se!”

Milí rodiče, pamatujte si, že ve výchově u tvora, obdařeného rozumem a svobodnou vůlí, nesplníte hlavní věc, jestliže svému dítěti nevstípíte do duše smysl pro poslušnost. Proto nás chtěl Kristus Pán, Božský vychovatel, po celý život vychovávat příkladem své poslušnosti. Proto i svou přítomnost ve Svátosti, ve mši sv., ve svatém přijímání založil úplně na poslušnosti. Poslouchá svých tvorů!

Rozkazujete-li tedy, rozkazujte a nic více. Ale později při vhodné příležitosti odůvodněte svůj rozkaz.

S v o b o d a d ě t ě t e.

Bránil jsem až dosud autoritu rodičů; nyní se však stejným právem musím zastati svobody dětí.

Co je svoboda? Je velmi nutné mít o tom jasný pojem.

Svoboda je schopnost vybrati si z dvou protiv to, co vůle chce.

Nač dal Pán Bůh člověku svobodu? Na to, aby člověk šel za svým cílem svobodnou volbou prostředků. — Cíl člověka je dokonalá, věčná blaženost. — Člověk si blaženost musí zasloužit. — Aby zásluha byla možná, je nevyhnutelně potřebná i svoboda, činiti dobré nebo činiti zlé.

Toto užívání svobody se skládá ze dvou prvků: z osvětlení rozumu a ze síly vůle.

Čím více světla má svoboda při výběru prostředků, tím lepší bude volba.

Čím mocnější je vůle, tím jistěji dosáhne svého cíle.

Co je úlohou výchovy?

Výchova má dáti světlo a sílu dítěti, neboť jeho rozum a vůle jsou ještě slabé. Dítě ještě není s to, kráčet za svým posledním cílem, a přece na tom závisí jeho spása. Není taková pomoc veliké dobrodiní? Dobro a ctnost dítěti vyličte tak, aby se dítě pro ně samo rozhodlo. Zlo a hřích ukazujte v takovém světle, aby se jich dítě vystríhalo z vlastního popudu. Rozumějte však: Chceme pro dítě svobodu, nikoli však nezávislost!

PÁTÝ PŘÍKAZ:

NEZAPOMÍNEJTE NA SANKCI!

Co je sankce? Donucovací prostředek, který působí na vůli podřízeného, aby se poddal.

Bez sankce není autority. Náč by byla moc, která by nikoho nemohla přinutiti k poslušnosti? Moc, jež vždy jen hrozí, křičí, poroučí, ale nikdy neudeří, jest jako dělo, které hřmí, ale naprázdno.

Mnozí myslí, že sankce může být jen trest. Ale mýlí se. Rodiče mají tři druhy prostředků, jimiž mohou dítě donutit, aby splnilo jejich rozkaz:

1. Tělesný trest — na zastrašení dítěte.

2. Odměnu — která dítě láká.

3. Útlou lásku — která si je získává a podmaňuje.

O trestu si ještě promluvíme jinde.

Odměna — je nejlidštější sankcí a člověka nejhodnější, protože cílem bytosti, stvořené podle obrazu Boha nejvyš blaženého, jest blaženost a nikoli utrpení a bolest.

Jak odměňovat? Jak odměňovat dobrou vůli a dobré skutky dítěte, aby odměna nebyla platem?

Jak odměňovat, abychom nekupovali?

Odpověď: Zachovejte si při odměňování svobodu! Nezavazujte se, že odměníte dítě za každý dobrý čin, za každou oběť. A jestliže jste odměnu slíbili, nedejte ji hned, nýbrž až uznáte za vhodné. I způsob odměny určujte vy, a ne děcko.

Je dosti, ví-li dítě, že mu budete dobrým otcem, dobrou matkou, bude-li ono dobrým dítětem. Buďte při tom tak velkomyslní, aby na vás dítě nezapomnělo po celý život.

Třetí způsob sankce. Jsou jím projevy mateřského a otcovského útlocitu. Otcův úsměv a polibek matčin — to má být nejvyšší a nejúčinnější sankce. Když mi Pán Bůh dává příkazy, vidím pod jeho nohama peklo — nad hlavou nebeskou blaženost; ale mezi těmito krajnostmi otvírá se jeho náruč, volá mne jeho srdce a nabízí se mi za domov.

Otcové, nejste hodni svého jména, jestliže chvíle ve vašem náručí nejsou pro vaše dítě osvobozením od útrap.

Jako všude, i při sankci je nejlepší střední cesta. Jsou totiž tři skupiny rodičů: 1. rodiče slabí, 2. ukrutní, 3. rázní.

Slabí rodiče.

To jsou ti, kteří rozkazují, ale nestarají se, zdali dítě jejich rozkazy splní. Dali rozkaz, dítě jej nevyplní a — nic se nestane.

Je to změkčilost rodičů? Je to bázlivost? Je to lenivost? Je to nedostatek svědomí? Je to falešná láska? Anebo všechno dohromady?

Jisto je, že tu o výchově nemůže být ani řeči. To je jedna krajnost.

Ukrutní rodiče.

To je druhá krajnost. Tam rodiče bez energie — zde zase bez milosrdenství. Trestají za všechno a ve všem. Ubohé dítě se může rozloučit s pečivem, s cukrovinkami, s vycházkou, nikdy nesmí do kina, není pro ně nikde záchrany.

I tu je výchova znemožněna. Rodiče synka sice přinutí, ale nikdy si ho nezískají, ani ho nepřesvědčí o spravedlivosti svého počínání.

Rázní rodiče.

A takovými buďte!

Vůbec netrestat — je špatně.

Velice trestat — je také špatně.

Za všechno odměňovat — je slabost.

Kdo má přísnou tvář vždy — toho budou nenávidět.

Kdo se věčně s děckem mazlí — rozmazlí je.

Avšak rodiče, kteří jsou rázní, dovedou se vyhnout krajnosti a nepřehánějí. Jsou přísní, ale i laskaví. Jsou energičtí, ale mají i srdce. Zajistí si poslušnost dítěte, ale získají si i jeho lásku. Dítě cítí, že ve svém otci, ve své matce má to, co je srdci na zemi nejdražší...

ŠESTÝ PŘÍKAZ:

NAVYKEJTE DÍTĚ KÁZNI HNED OD NAROZENÍ.

Tak najde výchova připravenou půdu, matka si ušetří námahu a dítě pozdější boje proti sobě, proti špatným návykům.

Člověk je živočich, obdařený rozumem. Živočichu je třeba dresury, rozumnému tvorů zase výchovy. V člověku se nejprve vyvíjí život živočišný. Začni tedy, maminko, chutě s dresurou. Bude to jako hra na klávesnici, na níž jeden nebo dva roky budeš cvičit svoje umění. Budeš hrát stále jen jeden nápěv, ale můžeš jej vyluzovati s virtuositou, jež má nekonečně mnoho variací.

Ten nápěv se nazývá zkratka: **p o ř á d e k.**

1. Pořádek. — „Babátko drahé, pořádek vyžaduje, aby děťátko zůstalo ležet ve své postýlce. — Nadarmo křičíš. Nevezmu tě odtud.”

2. „Dobrý pořádek vyžaduje, abys nebyl v náručí, leda když se pro to máma rozhodne. — Marně se natahuješ. Nevezmu tě do náručí, miláčku můj.”

3. „Pravidelný pořádek vyžaduje, aby se ústečka dožadovala sladkého mateřského mléka vždycky až za tři hodiny. — Nadarmo křičíš, nedostaneš dříve.”

4. „Správný pořádek vyžaduje, aby oblékání a umývání novorozeňátka bylo úplné. — Marně sebou házíš. Chlapíka ponoříme celického, celého.”

5. „Upravený pořádek vyžaduje, aby v elektrice dítě sedělo na klíně své matky. Aby se nestavělo na lavici, aby se nepletlo lidem pod nohy. — Darmo si budeš, holoubku, vymýšlet všechny možné vrtochy. Zůstaneš pěkně sedět na mém klíně.”

Tak začne rozumná matka ve svém dítěti nejprve budovat smyslový pořádek. Na tomto základě pak vyzdvihne pořádek mravní. Je to jasné?

Ve věku dvou, tří roků bude rozum dítěte dostatečně probuzený, aby pochopil pohnutku poslušnosti. Začne v sobě uskutečňovati ctnost poslušnosti. Bude poslouchat z pohnutky svědomí, důstojnosti, lásky k Bohu.

1. Dítě čeká klidně na mléko. — To je už ctnost trpělivosti, ovšem teprve jen poloviční ctnost.

2. Nechá se mytí, ač mu to je nepříjemné. — To je ctnost nebojácnosti a síly, ale zatím jen poloviční ctnost, neboť je vykonávána toliko skutkem.

3. Dá se uložit bez odporu. — Upustí od příjemného chování v náručí. To je ctnost mírnosti, ale jen poloviční; neboť je to jen neuvědomělé cvičení v této ctnosti.

Kde vynechali dresuru, dopustili se na dítěti krutosti nebo hlouposti.

Vždyť za těch prvních 18 měsíců nebo prvé dva roky děcko k ničemu nenutili; vyhovovali všem jeho vrtochům. Nedali mu žádný základ budoucích ctností. Naopak dopustili a zavinili, že si osvojilo plno předpokladů pozdějších nectností, proti nimž bude musit samo tvrdě a dlouho bojovat, aby se jich zbavilo, ano mnohých se ani za celý život nezbaví. Není to krutost? — Matka myslela, že miluje své dítě, a zatím pracovala proti sobě samé i proti svému dítěti. Není to hloupost?

SEDMÝ PŘÍKAZ:

MEZI RODIČI MUSÍ BÝT JEDNOTA.

Otec a matka mají býti jako jeden. Myšlenky, city, skutky mají býti tytéž.

Dítě žije pod dojmem této harmonie. I když ji nedovede rozebrat, přijímá přece její účinek. Nemůže žalovat u jednoho proti druhému. Je tu jen jedno srdce, jedna hlava, jedno rameno. Vše, co myslí matka, myslí i otec. Vše, co chce otec, chce i matka.

V tomto stavu je výchova zajištěna. Matka může snadno zastávat svoji úlohu dobroty, neboť ji podporuje energie manželova. Otec se může ukázat přísným bez obavy, že se mu srdce dítěte uzavře; vždyť je tu matka, aby je otevřela.

Nejčastější příčina nejednoty ve výchově je nevědomost.

Jestliže se ani otec, ani matka nenaučili vychovávat, jak se pak mají shodnout? Anebo jeden jest v této těžké vědě pečlivě vzdělaný, kdežto druhý nezná z ní ani písmenky. Jak se dorozumějí?

Dali se na cestu, na niž se vůbec nepřipravili. Nenajdete takového povolání, do kterého by se dnes lidé pustili s podobnou smělostí. Všichni důstojníci jsou jednotní v otázkách vojenského umění. Lékaři se shodují v hlavních zásadách léčby. Soudcové soudí stejně pode týchž zákonů. Podobně inženýři pracují ve svém oboru. Odkud ta shoda? Zdali ne odtud, že se vzdělali v odborných školách?

A jak se shodnou rodiče ve výchově?

Budou-li se také pečlivě poučovat o nastávajícím povolání.

OSMÝ PŘÍKAZ: ROZKAZUJTE PŘÍKLADEM.

Jak si vysvětlíme, že někteří rodiče tvoří pravé divy ve výchově, ač nemají ani potuchy o předběžné technice? Kdybyste se jich ptali, jak nutno vychovávat děti, zůstali by stát s otevřenými ústy. Marně byste se jich vyptávali na jejich výchovný plán. Nebo jaký mají způsob. Nikdy se oň nestarali. A přece, opakují, tvoří divy. Proč?

To je požehnání dobrého příkladu.

Slovo, to je málo — pravil sv. Augustin. —
Příklad, to je velký prostředek!

Varujte se proto nedůslednosti!

„Vášo, Vášo“, mluví otec k synovi, „práce je zákonem tohoto světa. Člověk tu je k tomu, aby pracoval a namáhal se po celý den. V potu tváře budeš jísti svůj chléb — to je Boží přikázání.“

Ale milý synek měl otevřené oči a viděl docela něco jiného, než slyšel. A co viděl? Tatík proležel celé dopoledne v posteli. A to každý den. Vstal až k obědu. Po něm šel trochu na čerstvý vzduch. Vrátil se, ale až k večeru. A po večeři zase ven na besedu, a když přišel, bylo jedenáct.

To je ovšem špatné poučení pro dítě!

Pomyslí si: Buď tomu otec nevěří, co povídá; nebo to neumí; nebo nechce.

1. Otec nevěří tomu, co povídá. Nemyslí to vážně. Práce podle něho není povinností. Jinak

by pracoval. Ani já mu tedy už nebudu věřit.

2. Otec sice věří, že je práce povinností, ale je to velice těžké pracovat, když nemá sílu k práci. Jak potom může slabé dítě dělati to, co nemůže dospělý!

3. Anebo konečně otec věří v zákon práce a má k ní sílu, ale nechce pracovat. Lenost je příjemnější. A když to otci nedělá žádné výčitky, že nepracuje, proč bych se měl znepokojovat já!

A toto je to, čemu říkáme pohoršení.

Proto se nedivíme hněvu Krista Pána: „Kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto, kteří ve mne věří, tomu by bylo lépe, aby mlýnský kámen zavěšen byl na hrdlo jeho a on pohroužen byl do hlubiny mořské.” (Mt. 18, 6.)

Chraňte se dávati vlastní vinou zlý příklad dětem! Buďte jim jen vzorem ctnosti!

DEVÁTÝ PŘÍKAZ: ZACHOVEJTE SI ÚCTU!

Otcům a matkám patří úcta proto, že jsou zástupci Pána Boha. Jaký úkol má zástupce? Uplatniti vůli, myšlenky, úmysly toho, jenž ho posílá.

Rodiče! Chcete míti úctu? Přivlastněte si Boží úmysly, city i chování k dětem. A budete míti u nich úctu. Budou ve vás viděti Boží zástupce.

Dnes je strašlivý úpadek úcty k rodičům. Proč? Protože se rodiče nepokládají za Boží zástupce.

Osvojte si proto úmysly Pána Boha!

Nač hlavně myslí Pán Bůh u člověka? Na jeho poslední cíl, jímž jest věčná blaženost v nebi.

Nic jiného nechce, než nás vidět šťastnými na věčnosti.

To má býti také hlavním úmyslem rodičů. Celá jejich výchova do nejmenších podrobností má cílití jen k tomuto bodu: aby dítě došlo věčné spásy.

Ale co vidíme, bohužel, u mnohých rodičů? Mají na zřeteli jen pozemské štěstí svých dětí. V tom vidí jejich šťastnou budoucnost: budou-li vzdělané, bohaté, zaopatřené, vážené — samé světské výsady. Jak v takových rodičích má dítě vidět Boha? Jak má k nim míti úctu? Vždyť je to zrada na dítěti, které je přece určeno k docela jinému štěstí!

Spisovatel Balsac připisuje popletení své hlavy četbě své matky. Zabývala se okultismem, spiri-tismem a pověrami. — A víme, co se stalo pak z jejího syna. Viktor Hugo měl fanaticky voltairovskou matku. Když se jí narodil syn, dala ho zapsat jako protestanta, aby na něho duchovní neměli vliv. A pak se postarala o to, aby mu vzala za učitele tři špatné kněze. Bylo to, pravda, moderní. Ale jak to zaplatil její syn spisovatel! Stal se násilným, zlostným, pyšným, samolibým, roztrpčeným, otráveným buřičem proti Církvi, právě tak jako proti státu.

Zkazila ho matka!

Osvojte si Boží city!

Které? Lásku! Nadpřirozenou lásku k dítěti bez hranic. Postavit přirozenou lásku pod nadpřirozenou. To znamená: Neobětovat nikdy věčné zájmy dítěte pro zájmy časné.

Aspoň jeden dva příklady:

„Ó, můj Bože, všechno mám od matky“, volá sv. Augustin. „Že jsem nezahynul, to bylo proto, že moje matka takřka šílená bolem plakala ve dne v noci a že za mne obětovala všechnu krev svého srdce.“

Když poznala jeho matka Monika, že je v požehnaném stavu, rozmnožila svoje modlitby. Z Písma sv., které v té době stále čítala, dověděla se, že v dlouhých měsících, v nichž její dítě žije s ní jediným životem, může je už posvětit a takřka pokřtít v lásce Boží. Proto zdvojnásobila pozornost, pobožnost, čistotu srdce, aby tato malá dušička, která se utvářela podle její duše, přijala jen svaté dojmy.

Konečně dítě přišlo na svět. Maminka přiklání novorozenátko k svému čistému srdci. Mluví k němu, a ještě více o něm s Bohem. Dítě roste. Mateřská láska se stává stále nadpřirozenější. Utvořit Augustinovo svědomí je dílem moudré Moniky. Takové svědomí, že budoucí marnotratné dítě se ho už nikdy nezabaví... Často mu ukazuje Pána Ježíše na kříži. Všude mu poukazuje na přítomnost Boží. Snaží se vytvořit v malé duši Augustinově takové hloubky, že jich nic

nebude moci naplnit. Augustin se stane velkým světcem a učencem a největším učitelem Církve.

Mateřský jemnocit v srdci sv. Blanky byl jistě veliký. Stále opakovala svému synu: „Dítě mé, jen Bůh ví, jak tě mám ráda. A přece raději bych tě viděla mrtvého, než aby ses dopustil třeba jen jediného hříchu.”

A tak dostala Francie svatého Ludvíka.

Osvojte si skutky Pána Boha!

Dělejte to jak to dělá Pán Bůh. A jak to dělá s námi? Stará se jednak o naše potřeby tělesné — to ty, matko, otče, také děláš svému dítěti.

Hlavně pak pečuje Pán Bůh o naše potřeby nadpřirozené. Proto i vy, rodičové, musíte jich býti dbalí u svého dítěte!

Bůh nám daroval svého jednorozeného Syna. A tento Boží Syn stále zdůrazňoval: Modlete se! Nespolehejte na peníze! Starejte se o ctnosti! Plňte desatero, zvláště přikázání lásky k Bohu i k bližnímu! Zachovejte si čisté srdce! Přinášejte oběti pro Boha!

A abychom mohli podávat Bohu oběti důstojné, sám sestupuje den co den na oltář, aby byl naší obětí i pokrmem. A zůstává ve svatostánku přítomen, aby byl stále naším pomocníkem i vzorem.

Otcové, matky, buďte spojenci této Boží činnosti. Nic nevzbuzuje v člověku takovou úctu, jako svaté tužby rodičů, smýšlejících nadpřirozeně.

„Bože můj, tisíckrát ti děkuji za to, že jsi mi dal za matku světici“ — takto hovoří dva velcí svatí, dva bratři, Basil a Řehoř Nysský.

„Ze svého syna chci učinit světce“ — řekla si kdysi jistá matka pod nebem Alexandrie. A z jejího náručí vyšel hrdina víry, svatý Athanáš.

„Jak bych byla šťastná“, vykřikla kdysi jiná matka mezi svými čtyřmi dětmi, „kdybych mohla míti mezi vámi svatého!“ — „To budu já!“ zvolalo jedno. A ten maličký objal matku kolem krku. Dnes je na oltáři: sv. papež Petr Celestin.

Rodičové! Dělejte to, co činí Kristus Pán a budete míti úctu u dětí. Kristus Pán vedl lidi k modlitbě — vedte i vy k modlitbě své děti.

Kristus Pán vedl lidi k práci — vedte i vy k ní své děti.

Kristus Pán pro nás ustanovil mši sv., sv. zpověď, sv. přijímání — vedte i vy k těmto zdrojům milosti své děti.

Kristus Pán se ztotožňuje s knězem — hleďte tedy, ať i vaše děti ve kněžích ctí Krista Pána — a budete mít úctu u svých dětí.

DESÁTÝ PŘÍKAZ:

**MĚJTE TRPĚLIVOST! BUDOUCNOST
JE VAŠE!**

Už jsem dvacetkrát, stokrát řekla tomu děcku: „Poslouchej!“ — a pořád je stejně neposlušné.

— Stokrát a stokrát jsem upozornila toho chlapečka, aby se tak nevztekal. — A on se chová stále tak!

— Co jsem se už namluvila tomu děvčeti, že je to směšné, když je tak tvrdohlavé. — A jako by hrách na stěnu házel!

A což je ta výchova už od přirozenosti tak nevděčná robota? Přítomnost bez radosti? Budoucnost bez naděje? Minulost bez útěchy?

Mýlíš se, drahá matko, velmi se mýlíš! Zdá se ti, že jsi ze všech nejnešťastnější. Věz však, že nikdo není tak bohatý jako ty.

Zdá se ti, že tvůj svěřenec nemůže splnit tvoje naděje. A právě v jeho slabostech je tvá síla. Na dospělého se už může málo působit. Ale s dítětem se dá učinit všechno, neboť dítě si neví rady samo s sebou.

Na první výchově záleží všechno: To, co svému dítěti v nejútlejším věku vstípiš do srdéčka, to z něho trvale nevymaže nikdo na světě. Můžeš u něho k nepřirovnání více učiniti nežli škola, více než kněz, více než jiné vlivy, neboť tyto činitelé přicházejí už pozdě. Proto jen vytrvejte!

Naše chyba, naše netrpělivost je odtud, že pokládáme dítě za dospělé. Horšíme se, že se nechová jako dospělý. Ale vždyť je to teprve děcko!

Nechápeme, jak může býti takové čtyřleté děcko stále tak neposlušné, ač jsme už stokrát řekli, že je to nepořádek. — Ale což jeho rozum

může pochopit nepořádek, plynoucí z neposlušnosti, jako my jej chápeme svým čtyřicetiletým rozumem?

Hněváme se, že je náš záček stále nesvědomitý, že lže. Jenže chybně předpokládáme, že v šestiletém dítěti musí být svědomí už ustálené a vytrřbené.

Rozčiluje nás jeho nerozvážnost. — Ale zdali naše šedesátiletá obrazotvornost může za týden přetvořit tolik bláznivých nápadů, kolik jich víří za jednu hodinu v sedmiletém mozku?

Mlsoun loví v nádobách se zavařeninou? Bere vám cukr? — Ale když má takovou chuť! A přirozenost ho takřka strká k sladkostem!

Prosím vás, to není dospělý! Odložte tedy zvětšovací sklo! Zachovejte jen trpělivost. Znovu a znovu důsledně připomínejte, povzbuzujte, veďte! Nebude to nadarmo. To Pán Bůh nedopustí! Vždyť pracujete pro něho! A dává vám tolik pomoci: v modlitbě, ve mši svaté, ve svatých svátostech. On sám, Svátostný vychovatel, spojuje se s vámi. Je myslitelné, že byste pracovali zbytečně?

Vydalo a expeduje Petřín, České Budějovice.
Církevně schváleno. — Nákladem vlastním. — Tiskem
Národní správy „Moldavia“ České Budějovice.